

koma xitikari pē hamí wamare ki hirai kooma.
Ei tē pē hirai piyécoma, matemática pē yai rē hiraiwei a puhi yai tao toti hiwé, yaro, kuwé yaro prova pē ha wamare ki puhi yai harumarema. Awei professor

José eté ã maprarioma.
Vitorino Yanomami

Awei ei tē kí pi titi hamí yama kí waroo hai onomi, inaha laeni yaté waha no waisi pi wai taai, ya kuo haio nomi yaro yaté taimi.

21.11.2007

Awei ei tē titi hamí professor José de Alcantara apatani matemática, pē hirai kóoma ihi tē pē ha ya puhi tarayoma ihi tē pē rē hirai kuanowei nahá tē pē hirai kóoma kui tē pē ha yamae kí puhi larayomahe. Jogo da liga ei tē pē rē kui tē pē kái hirama, ihi tē pē ha ya puhi kái tarayoma.

Té pē kái hirai totihitaoma ihi tē pē kái hirai ha yae puhi topraroma.

22.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma. Divisão pē kái hirai piyéoma ihi tē pē ha yae puhi kái tarayoma, pei tē pē rē wahimai wei hamí yae mamo yéoma.

Kuë yaro yamaa totihiararema pruka yamae kí puhi topraroma, ai tē curso rē kuai kore hamí, yamaa nakai kóoma, professores yama kí puhi yai pruka topraroma.

,11.2007

Awei ei tē titi hamí aitê wâha hirai piyéoma. "Quadrado e triângulo mágico" ei tē pē rē kui tē pē kai hirai piyéoma, ihi tē pē ha yamae kí puhi toprarou kóoma, ihi yamae tē pē hiohi yai poma pruka yamae kí puhi tara yoma. Kuë yaro yamaa nakai kóoma pei tē pē hirai totihitawé yaro yamaa nakai kóoma.

24.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma, "número com vírgulas" ei tē pē rē kui tē pē hirai piyéoma, ihi tē pē ha yamae kí puhi kái tarayoma ihi tē pē ha yamae kí puhi yai topraroma inaha taent yamaa nohi yaiaprama.

25.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma, "atividade de matemática" ei tē pē rē kui tē pē hirai piyéoma, ihi tē pē ha yamae kí puhi kái tarayoma, té pē kái hirai totihitaoma. Kuë yaro ihi tē pē hirai ha yamae kí puhi topraroma, kamiyé yama kí ni yama e tē pē a taf yaro yamae kí puhi topraroma.

Vicente Yanomami

EDUCACÃO AMBIENTAL

Awei ei tē titi hamí wamare hirai kóoma. Professor Marcelo aré kui ni wamare kí hirai piyéoma, "educação ambiental" ei pérê kui tē pē rü hiramama. Ihi ei tē pē ha yama kí puhi yai waisi pi tara yoma kuë yaro kamiyéui yae tē totihiararema pei yae puhi kái taoma, ai pē puhi tao nomi xoa kuë yaro kamiyé yama kíni yama eté wahi mamahe. Pei tē pē kái hirai

PROGRAMA DE EDUCAÇÃO BIJNGÜE DA SECoya

Colaboradores:
Professores Yanomami Ironasiteri;
Professores Yanomami Iximaweteri;
Professores Yanomami Pukimapweteri

Professores Yanomami Raitateri;
Professores Yanomami Konapimateri;
Professores Yanomami Parahiteri;
Professores napé e coord. De educ.

totihitaoma yaro yamaa nohi yaiararema katehe tē pē xiro hirai ha yamaa nohi yaipoma.

04.12.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma, Educação Ambiental ei tē pē rē kui tē pē xiro hirama ihi tē pē ha wamare kí puhi pruka topraroma. Tinamica tē pē kái hirama ihi tē pē hirai ha yama e kí puhi pruka topraroma, wamare kí kái hirai totihitaroma pei yamae kí puhi pata pruka toprarou he paro hooma.

05.12.2007

Awei eu tē titi hamí wamare kí hirai kóoma, "CO₂" dois ei tea rē kui tē kái hirama ihi tē ha wamare kí puhi taomarema ihi tē pē a hirai ha pruka yamae kí yimi ka taoma.

Ai yamae kí puhi tao nomi xoa kuë yaro ai yama kíni yama pē xiro yimikamama ihi tē hê pē puhi xatitoherima, pē puhi waisi pi taohérif yaro tē pē wâha yuamahe epê puhi topraroma.

06.12.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma, "gelo e água sólida com calor" ei tē pē rē kui tē pē hirai piyéoma ihi tē pē ha yama e kí puhi kái tarayoma. Ai yama kí rē kui yama kí puhi taonomi xoa kuë yaro ai yama kíni yama pē yini kamama, ihi yama pē ha yini kaa pramani pē puhi xatitohérima kamiyé yama kí ni yama pē kái yini kamama yaro pē puhi tarayoma.

08.12.2007

Awei ei tē titi hamí wamare kí hirai kóoma. Doenças relacionadas com a água, ei tē pérê kui tē pē kái hirai piyéoma ihi tē pē ha yama kí puhi kái tarayoma, ihi tē pē hirai ha yamae kí puhi pata pruka toprarou pei tē kái hirai totihitawé yaro yamaa nohi yaia prama kuë yaro ai tē curso rē kuai rē korehamí yamaa nakai kóoma.

Vicente Yanomami

Aula de ambiental com Professor Marcelo. Operação Amazonia nativa tē kái hirama. Departamento etno ambiental, tē kái hirama. Lei Ambiental tē kái hirama. Mudanças climáticas tē waha kái hirama. Educação A m b i e n t a l t é k á i hirama. Objetivo geral tē waha kái hirama pei tē pē rē noamomouwei língua, cultura, terra.

Proteger hei pei tē pē rē noamomouwei tē pē ha yamakí kái kuaama. Kuwé yaro tē hora kái yaitawé mudanças climáticas tē waha kua. Napé pêni tē pē rē taiwehei ihi tē waké xipéni, ihiraxi a kái ahiamai he yaro tē yaitawé. Ai ceu dois tē waha kái hirama. Lixo perê warimou haforé mai tē pē kái hirama

Vitorino Yanomami

Manaus, 28 de dezembro de 2007.

Encerramento do Módulo de Educação Ambiental

Awei!!VJJ Etapa do Curso de Formação para professores Yanomami!!!

"Descrição" taimi

Taimi a ixi a prewé a kái resi pei he prewé, pei mamiki resi, poko oposi mataki kái oposi, pariki hare hare a horotowé. Hei tē rē kui inaha tē kua, hapa wa mii pario, ihi tēhê wa oniprai xoao, descrição tē waha.

Ai tē descrição: Elefante

Awei elefante tē rē kui aprewé atirewé, pei husi rape, porakapi naki pimi hututupia, yimikaki prewé texina maro makui iheteha texina uki kua. Pei mataki kái prewé, mamiki puuxi, pei si ki supre, A yai hute hetorewé.

Edgar Képropéteri - 14.11.2007

Oralidade

H iraremi Ana. Hapa wamareki

yimikamama, awei hei tēhê "oralidade", kahikiá ha Yanomami.

Awei inaha tē kua "oralidade" xaponohami kutarenaha yama kí á hai, hekura, wayamou, himou, taamayou, kamiyé pema ki ihiro kái hirao. Ihi hei oni oni pē ha ya yai puhitaorayoma, kutaeni ya oni taprarema.

Desenho te á oni

Awei yétuhami yanomami pêni tē pē yapramahe, ximorewé, yakirawé, tipikiwé, ihi hei yama kí yaprama, inaha no patapi tē pē kuaana, oni tē pē taiwaikioma, kuiké ya puhi yai taorayoma.

Kuiké: escrita tē á oni

Awei "escrita" tē rē kui pei waha xiro no uhutipi, wa owémaiwei.

Hei tē pē waha yama kí oni mama inaha yama kí kuaama escola ha.

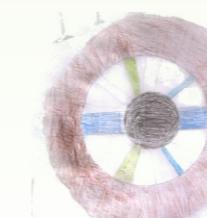
Owé mamotima tē á:

Awei pei wa tē owéprai tēhê, tē pē katitipramou xi rē totihitoi, ihi tē waha, "desenho" kua.

"Conteúdo/Forma"

Té pē rē yai tai tē á:

Conteúdo: tē á wâha, tē á no wâha.

Desenhos produzidos durante a VII Etapa do Curso de Prof. Yanomami.

Yai tawē tē pē rē kuprai, yaro pē rē yai a tarouwei, ihi tē waha “forma” kua, ai maroha pē kāi rē yaia tarouwei, ihi tē pē wāha pruka.

Descrição

Wāha no, wayoamotima tē ā:

Watē wano wayoai tēhē, tē rē taprawei naha, inaha tē pē wāhi mamou rē kuaiwei, ihi tē wāha “descrição” yupouhe napē pēni.

“Pontuação” tē ā

Mixi horumatima, ya tē pē wahano wayoai:

Wa tē pē yaprai tēhē, tē pē ā xiro yaha totomaiwei, tipikiwē, xinareiorewē, xaririwē, rerewē, toyekewē, heruo rewē, hei yama tē kāi tama:

Notícia tē rē kui, wa tē pē wā ha no, rē wēyēiwei, tē wa ha.

Yami wani, wa tē pē tararei tēhē.

Ai tē pē rē mohotionowei, wa pē rē yimi kamai tēhē, ihi tē waha “notícia” yuai he napē pēni, yimi kamamotima tē ā ono.

Diálogo tē rē kui, pei tēpē ā rē wayomaiwei tē waha.

Tē pē ā wayomai ha, tē pē puhi rē toparamaiwei, tē pē ka rē ikapramai wei, ihi tē waha. Pruka Yanomami tē pēni “reunião” tē tai he tēhē, tē pē noa tayou tēhē, ihi “diálogo” tē taihe.

Wāwāyomatima, tēwaha “diálogo” tapouhe napē pēni. Narração tēre kui, yutuhami, wa wao tēhē, tē pē rē kuai xoma onowei, tē pē wano rē wayoai wehei.

No patapi, ai pata tē pēni, tē pē waha no rē wayoai wehei. Ai notiwa pēma ki iha, inaha, wa tē pē kuaai no a yaonowē, huyahuya pēma ki puhi rē tamai wehei, ihi tē waha “narração” yuai he napē pēni.

Cláudio Pukima

tē pē hamí, Yanomami yama tē pē he tikē kama. Wiyate história yama tē pē wahano wēyē napē yama ki kahiki hamí yama ki ano wēoma. Wamare ki wapa yaro, ihi yama ki ā hama napē.

Hei tēhē, texto yama a waha yuai, ihi tēhē professora mini wamare ki warü, kama wama kini, wama tē rē hirirenowei, ihi wama tē wa hano wēpei, pei wama ki kahi ki hamí, inaha a kuma “professora” ihi tēhē waisipi yama tē wai rē hiriaehei, yama tē pē wahano. Ihi tēhē hamí yama kini yama tē pē hirai rē kuaoi weina ha, inaha “cartay” pē ha yama tē pē wahano wēyēi kua ama Cláudio Yanomami

Awei hamí reā yama ki kāi estudamoma waisipi ya puhi taorayoma, ai yama ki puhi mohotipōrei yama ki xi toprama.

Totih tē pē rē haiwehei wamareki kāi hirama, weti naha yama ki kuaaiwei yama ki hiriaehei hei pē rē kui ya waisipi ihipirema. Kuwē yaro ya totihaprama ai curso tē kuo tēhē, a hirai kōopē, yama ki puhi moyao pē napē kahi ki ā iha.

Guilherme Kepropēteri Yanomam

I

PEDAGOGIA

Awei pedagogia yama a rē tare, ihi, yawaha no, wayo ai:

Kuikē professora mini, sipo hamí, wamare ki kāi hui, wamare ki puhi riya ha taa mani yami, hū tehi pē wāhīmai, tehi pē wāhi mai tēhē, hamí yama kini, yama tē pē yaprai no kamou. Yama ki kāi irianou, yama tē pē rē tahe “escola” aha yama tē pē wahano wēyēi piyēo napē pē iha.

27.11.2007

Projeto Político Pedagógico

Tē rē kui “documento” awaha kua, xaponoha waritiwē tē kuo tehe tē pē xi rē topramouwei, tē pē wayumi hui xerou tēhē, ei wa tē pē rē kate hāwei, ihi iheru pē hiramat pexio maohe ihi, iheru pē “estudar” mou toprou mao tēhē “técnico” axo xaponha teri tē pē xo, inaha wama tē xi ha toprai ha totihironi, wa tē pē ā no rē yaprai ha xoa roni.

Ihi tēhē documento ahami, tē rukēi xoaopē. Escola aha documento a xiro kua. Hei “documento” a rē kui hamí iha, kuwē tawē a waha rukē hērii, kuikē a yai wawē to a rē rīi.

Awei! Iñaha ya hia kutarema. Kuwē tawē a xiro rukēherii yaro, hamí iha.

Cláudio Yanomami

Awei tē rē kui waisipi ya puhi mohotioma, projeto ya xiro puhi taoma, ihi makui kuikē ya puhi taorayoma kooma hei tēhē, papeo ya si oni mi koopē, ihi makui hiramoremi

totih tē hirama hamí pē ma ki iha ai uhi teri tē kāi wahimama nouheitipi wahima, kuwē yaro yama ki puhi taorayoma hamí yari puhi mohotionowei tē waparioma ihi makui hamí ya pata xi toprarou ya puhi toprarou hamí ya puhi taorayoma xoao kuwē yaro ai curso tē kwo tēhē, ya estudamou koopē hei tē rē hiraiwehei.

Guilherme Yanomami(Ajuricaba)

Awei ei tē titi hamí wamare hirai kooma, professor Romy apatani wamare ki hirai piyēoma, “planejamento” ei tē pē rē tamouwei ihi tēpē rü hirama, ihi tē pē ha yae puhi waisi pi homoparioma. Kuē yaro ai yamae ki puhi taomi xoa waiha yamae ki puhi wai isitoripi wai tarayoma, kuē yaro ihi tē pē hayamae ki puhi yai tao xi totihitaoma yakumi yamae ki puhi yai tarayoma.

27.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kōoma, “oficina” ei tē pē rē kui tē pē rü hirai piyēoma ihi tē pē ha yamae ki puhi yai tao xi totihita ma. Kuē yaro yamae ki puhi waisi pi taa he yatirayoma yama ki puhi taonomi ma kui yamae ki puhi taa he yatirayoma.

Curriculo tēa kai hirama ihi tē ā ha kāi ha yama ki puhi waisipi kāi tokurayoma yamaekí puhi tokuma kui yama ki puhi taa he yatira yoma. “Celestin freinet gras” ei tē ā kāi hirama ihi tē ā ha yama ki puhi kāi tarayoma tē ā kāi totihitaoma.

28.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kooma, “pedagogia” ei tē pērē kui tē pē hirai piyē o ma ihi ei tē pē ha yama ki puhi tokurayoma, to kuuma kui yama e ki puhi taa he yatirayoma. Ihi tē peha yamae ki puhi yai waisi pi taa he yatirayoma, kuē yaro yama ki puhi topromato.

29.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kooma, “pedagogia” ei tē pērē kui tē pē hirai piyē o ma ihi ei tē pē ha yama ki puhi tokurayoma, to kuuma kui yama e ki puhi taa he yatirayoma. Ihi tē peha yamae ki puhi yai waisi pi taa he yatirayoma, kuē yaro yama ki puhi topromato.

30.11.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kooma, “conhecimento, planejamento e importante P.P.P>tempo” ei tē pē rē kui tē kāi hirama. Ihi tē pē ha yama ki puhi kāi tokurayoma. Yama ki puhi to kuuma kui yama ki puhi tao he yatira yoma, ai yama ki puhi tao nomi xoa kuē yaro yamatē nohi yaiaprama.

01.12.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kooma. Continuação do P.P.P. 4 Estrutura ei tē pē rē kui tē pē hirai kooma, ihi tē pē ha yamae ki puhi kāi tarayoma ki xi warimama kui yamae ki puhi taa he yatirayoma. Kuē yaro ihi yamae tē pē hiramat xi totihito, pepe tē ā rē kui ha yama ki puhi waisi pi tarayoma.

02.12.2007

Awei ei tē titi hamí wamare ki hirai kooma, “objetivo geral” ei tē pērē kui tē pē kāi hirai piyēoma. Ihi tē pē ha yamae ki puhi kāi waisi pi tarayoma, ai yama ki taonomi xoa komi yama ki puhi mohoti xoa waiha opisi yama ki puhi taomi kuē yaro yamaa nakaí kōoma ai tē curso rē

ei tē pērē kui tē pē kāi hirai piyēoma. Ihi tē pē ha yamae ki puhi kāi waisi pi tarayoma, ai yama ki taonomi xoa komi yama ki puhi mohoti xoa waiha opisi yama ki puhi taomi kuē yaro yamaa nakaí kōoma ai tē curso rē

kuai rē kore hamí yamaa nakai kōoma.

Vicente Yanomami

Aula da professora
Romy, pedagogia.

Awei harika P.P.P. a xiro hirama.

Curriculo

Encontro da água

Educação e escola

No dinamismo da vida kambeba, caça, pesca, roça, escola, musica, bilingue. Hei tē pē hirama. Pei tē pē hiraimai pei tē pē wahimama.

Wiyate oficina tē xiro rü yai hirama. Kama kambeba pērē kua anowe naha tē wahimai kuaama.

Renovação da musica yama tē kāi tama. Curriculo cidadania indigena yama a kāi tama. Ihi ei tē pē hirai piyēkoma:

Vitorino Yanomami

MATEMÁTICA

Estrutura do sistema de numeração pē rü hirai xoaoma.

Divisão por sutracoes repetido

– Tirar

– Quanto falta

– Quanto tem a mais

Hei tē pē pata wai hirai matemática hiakawē a yai hirai kooma.

Hei matemática a yai hirai hiakaoma. Kuwē yaro kamí yai puhi yai haruu he yatioma.

Ihi matemática pē yai hirai yaitawēha ya puhi yai haruma. Pei ya yai yakēi nohi taoma.

Kuwē yaro ya puhi yai harupraro he yatioma. Yaitawē pē hirai piyēkamaha. 23.11.2007

- Quantificar

- Uso da calculador

- Técnico para multiplicar por 9

- $313 \div 2 =$ (com dinheiro de papel)

- Concreto > Breve > Longo

Awei heinaha tē pē hirai kwaitha ya puhi yai haruma. Wetí nahe yatē yai taprai kuopē ya puhi yai kuma.

Ai números com virgulas tē kāi hirama.

Kuwē yaro professor de matemática pē yai no ihipipou totihiwē kuwē yaro resultado pē yai taeprai rope, pei puhini tē pē yai tai tao he torewē.

24.11.2007
Dinheiro xitikari pē kāi hirama.
Atividade matemática pē hirai

